

ორგანიზაციის საბრუნავი აქტივების ანალიზი

ქეთევან კინმარიშვილი
ეკონომიკის დოქტორი

საბრუნავ აქტივებს დიდი ხვედრითი წილი უჭირავთ ორგანიზაციის მთლიან ქონებრივ პოტენციალში. მათ რაციონალურ განაწილებასა და ეფექტურ გამოყენებაზე დიდად არის დამოკიდებული ორგანიზაციის წარმატებული საქმიანობის შედეგი. ამიტომ, საბრუნავი აქტივების ანალიზის მთავარ ამოცანებს შეიძლება მივაკუთვნოთ:

- საბრუნავი აქტივების შემადგენლობის და სტრუქტურის ანალიზი;
- საბრუნავი აქტივების დაჯგუფება ძირითადი ნიშნების მიხედვით;
- საბრუნავი აქტივების ცალკეული ჯგუფების ანალიზი, რომლებიც ახდენენ მნიშვნელოვან გავლენას ორგანიზაციის გადახდაუნარიანობასა და ფინანსურ მდგრადობაზე;
- საბრუნავი აქტივების გამოყენების ეფექტიანობის ძირითადი მაჩვენებლების ანალიზი.

საბრუნავი თანხების ანალიზისთვის ძირითადი საინფორმაციო წყაროა საბუღალტრო ბალანსი, ანგარიშგება მოგებისა და წაგების შესახებ, პირველადი საბუღალტრო აღრიცხვის მონაცემები, რომლებიც ახდენენ ბალანსის ცალკეული მუხლების გამიჯვრას და დეტალიზაციას.

უპირველეს ყოვლისა, ანალიზის დროს ხდება საბრუნავი აქტივების რაოდენობისა და სტრუქტურის ცვლილებების ზოგადი შეფასება მათი მნიშვნელოვანი ჯგუფების მიხედვით. სტაბილურ, კარგად აწყობილ პროდუქციის წარმოებას და რეალიზაციას, ახასიათებს, ასევე, საბრუნავი აქტივების სტაბილური სტრუქტურა. მისი არსებითი ცვლილებები არაა სასურველი, ხოლო თუ ცვლილებებს აქვს ადგილი, ეს ნიშნავს, რომ ხდება ჩადებული სახსრების

გადანაწილება სხვადასხვა სახის საბრუნავ აქტივებს შორის. ასეთი მდგომარეობის ერთ-ერთი მიზეზი შეიძლება იყოს ინფლაციური პროცესები. ამიტომ ანალიზის დროს (პრაქტიკაში) აუცილებელია ამ ფაქტორის გათვალისწინება.

საბრუნავი აქტივების სიდიდის ცვლილება, აუცილებელია განვიხილოთ მათი გამოყენების ეფექტიანობასთან მჭიდრო კავშირში.

საბრუნავი აქტივების გამოყენების ეფექტიანობა, უწინარეს ყოვლისა, ხასიათდება მათი ბრუნვადობით. საბრუნავი სახსრების (საშუალებების) ბრუნვადობა – ესაა, სახსრებით წარმოების და ბრუნვის ცალკეული სტადიების გავლის ხანგრძლივობა. ყველა საბრუნავი სახსრების საერთო ბრუნვადობა მიიღება საბრუნავი სახსრების ცალკეული ელემენტების ბრუნვადობების (კერძო ბრუნვადობა) შეჯამებით. როგორც საერთო ბრუნვადობა, ისე კერძო ბრუნვადობა ხასიათდება შემდეგი მაჩვენებლებით:

1) სახსრების ბრუნვადობის კოეფიციენტი (სიდიდე) – ახასიათებს პროდუქციის რეალიზაციით მიღებული ამონაგების მოცულობის სიდიდეს, საბრუნავი სახსრების 1 ლარზე გაანგარიშებით.

2) ერთი ბრუნვის ხანგრძლივობა (დღეებში) – წარმოადგენს საბრუნავი სახსრების საშუალო ნაშთის თანხის შეფარდებას ანალიზის ჩატარების პერიოდში ერთი დღის ამონაგების (ნავაჭრის) თანხასთან.

3) საბრუნავი სახსრების საშუალო ნაშთი – განისაზღვრება, როგორც დროის რიგის საშუალო ქრონოლოგიური სიდიდე, გამოითვლება დროის სხვადასხვა მომენტებში მაჩვენებლის მნიშვნელობების ერთობლიობით.

4) სახსრების ბრუნვაში გაშვების კოეფიციენტი – ახასიათებს საბრუნავი სახსრების ჯამს (მთლიან თანხას), რომლის ავანსირებაც განხორციელდა პროდუქციის რეალიზაციიდან მიღებული 1 ლარის ნავაჭრზე (ამონაგებზე). რაც უფრო მაღალია კოეფიციენტის მნიშვნელობა, მით ეფექტიანად გამოიყენება საბრუნავი აქტივები.

სახსრების ბრუნვადობის კოეფიციენტის და მათი ბრუნვაში გაშვების (ჩატვირთვის) კოეფიციენტის ზრდა, მიუთითებს მათ ეფექტიან გამოყენებაზე. საბრუნავი სახსრების ბრუნვადობის

აჩქარება ამცირებს მათზე მოთხოვნას, საშუალებას აძლევს ორგანიზაციას გამოანთავისუფლოს საბრუნავი სახსრების ნაწილი, ან სახალხო მეურნეობის საჭიროებისთვის (აბსოლუტური გამონთავისუფლება), ან დამატებითი პროდუქციის გამოსაშვებად (შეფარდებითი გამონთავისუფლება).

ორგანიზაციის საბრუნავი სახსრების ბრუნვადობასა და სიდიდეზე მოქმედი ძირითადი ფაქტორებია:

- ორგანიზაციის საქმიანობის მასშტაბები (მცირე, საშუალო, მსხვილი ბიზნესი);

- ბიზნესის ან საქმიანობის ხასიათი, ე.ი. ორგანიზაციის დარგობრივი კუთვნილება (ვაჭრობა, მრეწველობა, მშენებლობა და ა.შ.);

- საწარმოო ციკლის ხანგრძლივობა (ტექნოლოგიური ოპერაციების რაოდენობა და ხანგრძლივობა პროდუქციის წარმოების, მომსახურების განხორციელების და სამუშაოების შესრულების დროს);

- მოხმარებული სახის რესურსების რაოდენობა და მრავალფეროვნება;

- პროდუქციის მომხმარებლების გეოგრაფია და მომწოდებლებისა და მომიჯნავეთა (მეზობლების) გეოგრაფია;

- საქონლის, სამუშაოების, მომსახურების ანგარიშსწორების სისტემები;

- კლიენტების გადახდაუნარიანობა;

- საბანკო მომსახურების ხარისხი;

- პროდუქციის წარმოების და რეალიზაციის ზრდის ტემპები;

- ორგანიზაციის სააღრიცხვო პოლიტიკა;

- მენეჯერების კვალიფიკაცია;

- ინფლაცია.

შემდეგ უნდა მოხდეს ბრუნავი აქტივების სტრუქტურის ცვლილების მიზეზის და შედეგის ანალიზი ცალკეული ჯგუფების და ელემენტების მიხედვით. შემდეგში ხდება საბრუნავი აქტივების ჯგუფების ანალიზი, რომლებმაც მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინეს საბრუნავი აქტივების საერთო სიდიდის ცვლილებასა და მათი გამოყენების ეფექტიანობაზე.